

*До разової спеціалізованої
вченої ради
Національної академії
внутрішніх справ*

ВІДГУК

на дисертацію **Суворової Анастасії Олексіївни**

на тему «Тактика проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність обраної теми не викликає сумнівів. Сьогодні потреби практичної діяльності у боротьбі зі злочинністю зумовлюють необхідність розробки нових або суттєвого удосконалення існуючих методів, засобів, та прийомів, що використовуються під час діяльності з розслідування кримінальних правопорушень. До таких завдань належить і визначення засад проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку, формування науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення тактики їх проведення із врахуванням особистісних характеристик вказаних учасників процесуальної діяльності. Нагальність цього дослідження зумовлена й тим, що правова система нашої держави та правозастосовна практика зазнає численних змін на шляху євроінтеграційного напряму розвитку України, гарантування принципу верховенства права, яке крім норм, які регулюють суспільні відносини, включає також принципи та норми європейської системи захисту прав людини. Вимоги правової визначеності стосуються не лише законотворчості, а проявляються також на етапі застосування конкретних норм права і найбільш виразний прояв це має під час застосування тих норм, які покликані захищати права й інтереси учасників кримінального провадження.

У даний час складність реалізації поставлених завдань пов'язана в тому числі із повномасштабним збройним вторгненням 24 лютого 2022 року до України військових сил російської федерації, окупацією загарбником значних територій наших земель, необхідністю протидіяти збройній агресії й водночас

забезпеченням ефективного розслідування воєнних та інших злочинів країни агресора, вчинених за умов воєнного стану в Україні. Війна та багато в чому пов'язана з нею криміногенна обстановка в країні згубно позначається на фізичному, психологічному та психічному здоров'ї дітей, спричиняє травми, які провокуватимуть загострення вад психофізичного розвитку дитини не лише в ситуаціях криміногенного характеру, а й у майбутньому. На тлі таких подій має місце збільшення кількості вчинених кримінальних правопорушень щодо дітей із вадами психофізичного розвитку. Водночас варто враховувати, що дотримання й забезпечення прав осіб з психічними та психофізичними розладами є своєрідним показником рівня розвитку суспільства, його гуманізації, стану демократизації суспільних процесів в окремій державі. Проблеми забезпечення прав осіб, що виявляють ознаки психічних та психофізичних розладів, є найбільш соціальними за своїм предметом, методологією дослідження й практикою реалізації.

З огляду на низку обставин, неповнолітні потерпілі з вадами психофізичного розвитку потребують додаткового забезпечення прав і свобод, зокрема під час досудового розслідування, проведення слідчих дій за їх участю. За таких умов потрібні нові, інноваційні підходи щодо вирішення поставлених завдань – як у кримінальному процесуальному законодавстві, правозастосовній діяльності, так і в освітньому процесі закладів вищої освіти юридичного спрямування. Враховуючи викладене, можна дійти висновку, що дисертаційне дослідження **Суворової Анастасії Олексіївни** є актуальним та присвячене розгляду й формуванню теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо тактики підготовки й проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку.

Актуальність обраної теми дослідження аргументується й тим, що вона пов'язана із виконанням завдань, **визначених у відповідних наукових програмах, планах, темах**. Зокрема, дисертація виконана відповідно до: Цілей сталого розвитку України на період до 2030 р., затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. №722/2019; Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до

2021 р., затвердженого постановою Кабміну України від 7 вересня 2011 р. №942 зі змінами, внесеними постановою Кабміну України від 12 липня 2022 р. №782; Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції на період до 2026 р., затвердженої розпорядженням Кабміну України від 9 грудня 2022 р. №1155-р; Рішення РНБО України від 23 червня 2023 р. «Про прискорення судової реформи та подолання проявів корупції у системі правосуддя», введеного в дію Указом Президента України від 30 червня 2023 р. №359/2023; Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом МВС України від 11 червня 2020 р. №454; Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки, затверджених рішенням Вченої ради від 21 грудня 2020 р., протокол № 23. Тема дисертації затверджена рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ (протокол № 20 від 26 жовтня 2021 року), зареєстрована Координаційним бюро Національної академії правових наук України (№ 821, 2021 рік).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Сформульовані здобувачкою наукові положення, висновки і рекомендації є обґрунтованими і достатньо переконливими. З точки зору методології, дисертація базується на основі загальнонаукових та спеціальних методів, які дали змогу оптимально врахувати специфіку визначених нею об'єкта, предмета, мети й завдань дослідження. Визначені здобувачкою методи використано у їх взаємозв'язку і взаємозалежності, що забезпечило належний рівень повноти, об'єктивності та достовірності отриманих результатів наукового пошуку.

Заслуговує на увагу проведений аналіз наукових розробок та дисертаційних праць відповідно до предмету дослідження, які виконані в Україні та в окремих зарубіжних країнах, що вказує на врахування здобувачкою наявних тенденцій розвитку у вітчизняному та міжнародному правовому регулюванні, в практиці реалізації кримінальних процесуальних та криміналістичних засад

щодо з'ясування особливостей проведення слідчих дій за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку.

Дисертантка у роботі використала належні емпіричні джерела: статистичні й аналітичні матеріали МВС України, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України за 2019–2024 роки; статистичні й аналітичні матеріали державних, правоохоронних органів, судових інстанцій, міжнародних і громадських організацій; дані, отримані внаслідок вивчення 61 судового рішення та 84 матеріалів кримінальних проваджень за 2016–2023 роки, учасниками яких були неповнолітні потерпілі з вадами психофізичного розвитку; результати анкетування 90 слідчих і 58 дізнавачів Національної поліції України. Викликає повагу, формує довіру і вказує на об'єктивність отриманих висновків використання власного практичного досвіду здобувачки, набутого нею за період роботи в слідчих підрозділах ГУНП у м. Києві.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачкою досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Результати дисертаційного дослідження мають належний ступінь наукової новизни, який визначається тим, що на основі ґрунтовного вивчення законодавства й нормативних актів, значної кількості наукових праць, слідчої, судової та експертної практики у даній роботі комплексно висвітлено теоретичні положення та розроблено практичні рекомендації щодо тактики проведення слідчих дій за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку, розроблено низку положень, висновків і рекомендацій, які мають певний ступінь наукової новизни, зокрема:

вперше: сформульовано визначення поняття «неповнолітній потерпілий з вадами психофізичного розвитку»; охарактеризовано неповнолітнього потерпілого з вадами психофізичного розвитку відповідно до класифікації за такими критеріями як: хвороба неповнолітнього; причина захворювання; здатність сприйняття навколишнього середовища та функціонувати в ньому; рівень соціальної захищеності; місце територіальної визначеності

неповнолітнього тощо та сформовано характеристику неповнолітнього залежно від його індивідуальних ознак, що пов'язані з учиненим щодо нього кримінальним правопорушенням.

Низка наукових положень за змістом рубрики «наукова новизна» характеризуються як такі, що були удосконалені або дістали подальший розвиток. Такі положення відображено у вступі та за змістом дисертаційного дослідження, а їх обґрунтування й оцінка знаходять підтримку у опонента.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, у наукових працях. Основні результати наукового дослідження опубліковано в 12 наукових публікаціях, серед яких: 4 статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна стаття в іноземному науковому виданні (Республіка Польща), 7 тез наукових доповідей, опублікованих за результатами участі в міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Вивчення наукових публікацій ще раз переконує у ґрунтовності та всебічності проведеного наукового дослідження.

Ознайомлення із дисертацією та публікаціями А.О.Суворової з теми дослідження дає підстави для прийняття того висновку, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертанткою, є достатньо обґрунтованими, об'єктивними, достовірними, самостійними та містять елементи наукової новизни.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації можуть бути використані: у науково-дослідній сфері – у процесі подальшого дослідження особливостей та проблем проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку; у нормотворчій діяльності – при внесенні змін до існуючих та створенні нових нормативно-правових актів, що регулюють як процес здійснення досудового розслідування, так і проведення окремих слідчих (розшукових) дій, а також визначають правовий статус особливої категорії неповнолітніх потерпілих із

вадами психофізичного розвитку; в практичній діяльності – шляхом врахування рекомендацій щодо реалізації тактики проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку; в освітньому процесі – для вдосконалення і підвищення ефективності практичної реалізації під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Криміналістика», підготовки навчально-методичних праць, а окремі з них впроваджені в практику і це має підтвердження відповідними актами та довідкою Комітету Верховної Ради України.

Оцінка змісту дисертації. Структура дисертації відповідає вимогам, що встановлені до такого виду наукових робіт. За структурою складається з анотації, вступу, трьох розділів, що охоплюють десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (361 найменування) та додатків. Дисертація виконана державною мовою з дотриманням наукового стилю.

Авторка системно і в логічній послідовності відобразила зміст наукового дослідження, який включає в себе послідовне вирішення проблем згідно з визначеним предметом дослідження. Наукові положення та висновки дисертаційного дослідження достатньо обґрунтовані здобувачкою в тексті поданої праці, а в полеміці з позиціями інших науковців дотримано повагу та шанобливе ставлення до думок і пропозицій інших дослідників проблеми.

Анотація у стислій формі передає головні змістовні положення дисертаційного дослідження, в ній наводиться перелік публікацій, в яких викладені основні результати поданої до захисту роботи. Анотація викладена державною та англійською мовами, зміст яких ідентичний.

У *вступі* визначено об'єкт і предмет дослідження, його мету та завдання, наведено відомості, що вказують на актуальність обраної теми та дані про апробацію отриманих результатів.

У *першому розділі*, що має назву «Теоретико-правові засади дослідження тактики проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку» розкриваються питання щодо визначення стану наукових досліджень з обраної дисертанткою та суміжних

проблем (підрозділ 1.1.), висвітлюється нормативно-правове регулювання участі неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку в проведенні слідчих (розшукових) дій (підрозділ 1.2.), надається характеристика неповнолітнього потерпілого з вадами психофізичного розвитку та її вплив на тактику проведення слідчих дій (підрозділ 1.3), з'ясовується іноземний досвід проведення слідчих дій за участю дослідженої категорії процесуальних осіб та його врахування в національній правозастосовній практиці (підрозділ 1.4).

Цілком слушно здобувачка підкреслює, що предметом сучасних наукових досліджень до сьогодні не поставали питання характеристики особливого суб'єкта кримінального провадження – неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку, недостатньо дослідженими є тактичні особливості проведення слідчих (розшукових) дій за їх участю тощо. Передусім це стосується особливостей використання тактичних прийомів під час проведення слідчих (розшукових) дій, що актуалізує необхідність подальшого й поглибленого дослідження цих питань (с. 46 дис.).

Заслуговує схвалення розкриття за змістом підрозділу 1.2 генези системи нормативно-правового регулювання правового статусу неповнолітніх. Аналіз сучасної нормативно-правової бази України дає підстави авторці констатувати вдосконалення кримінального процесуального законодавства щодо забезпечення прав й інтересів неповнолітніх з урахуванням міжнародних стандартів, передбачає комплексні заходи центральних органів виконавчої влади, правоохоронних органів, міжвідомчих установ, громадськості, що полягають у виконанні міжнародних стандартів реалізації правосуддя, дружнього до дитини (с. 53 дис.).

За змістом підрозділу 1.3. вирішується ключове завдання – формування характеристики неповнолітнього потерпілого з вадами психофізичного розвитку, що є необхідним аспектом для формування цілісної криміналістичної характеристики відповідних кримінальних правопорушень відносно досліджуваної й багато в чому особливої категорії осіб. Зазначено, що характеристику особи потерпілого можна вважати одним з основних елементів

криміналістичної характеристики, оскільки дані про таку особу, інформаційна складова його біографічних даних, детальні відомості про спосіб життя, звички, стан здоров'я, оточення, рівень освіти й умови особистісного розвитку та соціалізації тощо мають важливе значення для слідчого під час виявлення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень (с. 75 дис.).

За змістом підрозділу 1.4., на підставі порівняльного аналізу іноземного досвіду та вітчизняної практики щодо проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку, сформовану низку пропозицій щодо запровадження позитивного досвіду таких держав як Нідерланди, США, Німеччина, Італія, Японія, Швеція, Велика Британія, Естонія. Здобувачкою слушно вказується, що позитивний досвід інших країн є прикладом для наслідування щодо деяких аспектів процесуального порядку здійснення досудового розслідування щодо неповнолітніх потерпілих з вадами психофізичного розвитку. Серед основних напрямів удосконалення національного законодавства та правозастосовної практики в порівняльно-правовому аспекті дисертантка виокремити такі: 1) проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх із вадами психофізичного розвитку слід доручати слідчим, які пройшли спеціальну підготовку, володіють навичками та знаннями в галузі психології, розуміються на використанні спеціальних заходів і методів надання допомоги потерпілим дітям; 2) визначення місця проведення слідчих (розшукових) дій у спеціально облаштованих приміщеннях; 3) встановлення психологічного взаємозв'язку з дитиною. З огляду на іноземний досвід, слідчому доцільно надавати перевагу неформальному спілкуванню з такими потерпілими (с. 247 дис.).

У *другому розділі* висвітлюється проблематика організаційно-тактичних засад проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку. Надається характеристика: організаційно-тактичних засад підготовчого, робочого, заключного етапів проведення слідчих (розшукових) дій (підрозділ 2.1), організаційно-тактичних засад залучення спеціалістів до проведення слідчих (розшукових) дій (підрозділ 2.2),

організаційно-тактичних засад взаємодії слідчого з іншими суб'єктами під час проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку (підрозділ 2.3).

Змістовним та достатньо наповненим емпіричним матеріалом є підрозділ 2.1., в якому в результаті проведених досліджень підсумовано, що висока результативність підготовчого, робочого та заключного етапів проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх осіб із вадами психофізичного розвитку залежить від обраної слідчим тактики, використання ним тактичних прийомів і рекомендацій, які будуть доцільними в кожному окремому випадку з огляду на врахування психічних і фізичних особливостей неповнолітніх потерпілих (с. 132 дис.).

У підрозділі 2.2, на основі емпіричних досліджень здобувачкою встановлено, що використання спеціальних знань під час проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку слід вважати таким фактором, що підвищує ефективність їх проведення (с. 137 дис.). У підрозділі 2.3., відповідно до поставленого завдання, взаємодію слідчого з іншими суб'єктами під час проведення слідчих (розшукових) дій розглянуто як спільну узгоджену діяльність між самостійними уповноваженими органами, підрозділами й окремими особами, що має пізнавальний характер, спрямована на досягнення завдань кримінального провадження (с. 174 дис.).

Третій розділ дисертації присвячений проблематиці виокремлення особливостей тактики проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку. Висвітлюються особливості тактики допиту (підрозділ 3.1.), слідчого експерименту (підрозділ 3.2.), освідування (підрозділ 3.3.) за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку.

Допит під час розслідування будь-якого злочину є найбільш розповсюдженою і обов'язковою слідчою дією, без якої не можна уявити здійснення досудового розслідування і тому цілком логічним та виправданим слід вважати те, що за змістом підрозділу 3.1. виокремлено засади тактики

допиту неповнолітніх потерпілих з вадами психофізичного розвитку. В цьому підрозділі розкриті питання: детальної підготовки слідчого до допиту (урахування стану здоров'я дитини й обрання відповідного місця, часу, обстановки проведення допиту, підбір учасників; застосування заходів для встановлення психологічного контакту з дитиною для подолання психологічних бар'єрів; забезпечення комфортної обстановки та ін.); урахування тих особливостей, що ця категорія дітей часто психічно нестабільні, емоційні, схильні до навіювання, перебільшення, фантазування, здатні швидко замикатися в собі, створювати психологічні перепони на шляху до виконання поставлених завдань, мають специфічну уяву внаслідок хворобливого стану, що впливає на зміст показань. Розкрито й інші особливості допиту такої категорії осіб, наявність яких визначає тактику даної слідчої дії.

У підрозділі 3.2. виокремлено декілька комплексів тактичних прийомів, спрямованих на оптимізацію проведення слідчого експерименту за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку: «відновлення пам'яті»; «послідовності»; «спрощеності»; «інерційності» та ін. За змістом підрозділу 3.3. акцентовано увагу на проблемних питаннях освідчування особи за таких умов, запропоновано шляхи їх вирішення. Важливим є те, що висновки, сформульовані дисертанткою, відповідають отриманим результатам, завданням та меті дисертаційного дослідження. Авторкою використано значну кількість наукових та інших літературних джерел, законодавчі та підзаконні нормативні акти України, джерела іноземних держав.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Отримані висновки, пропозиції, результати рекомендуються для використання у діяльності закладів вищої освіти, в науково-дослідницьких розробках наукових установ, дослідниками при написанні статей та монографій, плануванні досліджень за даною тематикою. Також цінними є рекомендації здобувачки, використання яких може сприяти підвищенню ефективності досягнення завдань кримінального провадження – у нормотворчій та практичній юридичній діяльності.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Позитивно оцінюючи дисертацію Суворової Анастасії Олексіївни, водночас необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень цієї проблеми або стати предметом наукової дискусії під час публічного захисту представленої роботи. До зауважень і побажань відносимо такі.

1. З огляду на те, що саме *наукову новизну* відображають ті результати дослідження, які вперше сформульовані й змістовно обґрунтовують конкретні теоретичні положення або викладені в методичних рекомендаціях, котрі впроваджені в практику і суттєво впливають на досягнення нових соціально-економічних результатів, сприяють подальшому розвитку науки або окремих її напрямів, визначені дисертанткою як **наукова новизна**, підрубрика *вперше* розроблені пропозиції щодо використання досвіду іноземних держав під час проведення СРД за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку (с. 23-24 дис.), слід вважати не науковою новизною, а результатами, що мають практичне значення для діяльності правоохоронних органів, органів досудового розслідування, державної влади та місцевого самоврядування тощо. Новими науковими можуть бути тільки ті результати дисертаційного дослідження, котрі сприяють подальшому розвитку науки або окремих її напрямів. Отже, вказані рекомендації мають в меншій мірі наукове, а в більшій – практичне, діяльнісне значення.

2. У підрозділі 1.2. здобувачка наводить ґрунтовний аналіз відповідних вітчизняних та міжнародних джерел права і робить висновок, що «... у кримінальному процесуальному законодавстві слід було б розширити тлумачення правових засад неповнолітніх потерпілих з вадами психофізичного розвитку, визначивши особливості проведення слідчих (розшукових) дій за їх участю» (с. 71 дис.). Загалом підтримуючи таку позицію здобувачки, хотілось би почути, які саме пропозиції з цього приводу нею сформовані і як вони, на думку дисертантки, мають бути впроваджені у кримінальне процесуальне законодавство і чи тільки вітчизняне, або й у законодавство інших країн?

3. За змістом підрозділу 1.3., що має назву «Характеристика неповнолітнього потерпілого з вадами психофізичного розвитку та її вплив на тактику проведення слідчих (розшукових) дій» здобувачка неодноразово звертає увагу на підвищену віктимність дітей вказаної категорії. Визначаючи існування такої проблеми, що обумовлена як об'єктивними, так і суб'єктивними причинами, авторці цього дослідження, на думку опонента, бажано було б приділити увагу питанню криміналістичної профілактики й розробленню криміналістичних рекомендацій з метою усунення або принаймні зниження рівня віктимності таких потерпілих.

4. За результатами проведеного дослідження здобувачкою наведено перелік уповноважених органів, підрозділів та окремих осіб, з якими взаємодіє слідчий під час проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку (с. 255 дис.). Коло суб'єктів такої взаємодії є достатньо широким і їх перелік не викликає заперечень. Разом з тим, постає актуальне на сьогодні питання: враховуючи вимоги часу, роботу органів досудового розслідування й суду в умовах подолання збройної агресії РФ, розслідування воєнних злочинів, у тому числі вчинених щодо дітей із вадами психофізичного розвитку – із якими суб'єктами взаємодія слідчого є найбільш затребуваною та які питання з цього приводу чекають свого вирішення?

5. Зауваження редакційного характеру. Не отримує схвалення пропонуване дисертанткою визначення поняття «неповнолітній потерпілий з вадами психофізичного розвитку» в пропонуваній редакції. Текст сприймається як такий, що відносить «стійкий психічний або фізичний розлад у функціонуванні організму, патологічний стан якої належить до класів 5, 6, ...» і далі за текстом до характеристики не стану потерпілої особи, а до кримінального правопорушення. Тому варто в цьому визначенні слова «... якій спричинено моральну, матеріальну або фізичну шкоду внаслідок вчинення кримінального правопорушення» поставити після характеристики патологічного стану потерпілої особи.

Розділ 3 даного дослідження фактично присвячено особливостям тактики проведення слідчих дій за участю осіб із вадами психофізичного розвитку, але його назва у змісті й за текстом містить термін «психічного», що можна вважати редакційною помилкою, якщо дисертантка не заперечуватиме і не наполягатиме на власній редакції.

Проте зазначені зауваження й побажання можна вважати такими, що мають дискусійний, уточнюючий характер, відображають власну наукову позицію офіційного опонента і можуть слугувати підставою для наукової дискусії під час прилюдного захисту дисертації або ж сприйняті дисертанткою як варті на її увагу. Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації і не перекреслюють багатьох чеснот цієї праці.

Відсутність порушень академічної доброчесності. У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Ідеї, думки, позиції, результати дослідження і тексти праць інших авторів мають посилання на відповідні джерела і дисертантка не робить спроб їх ігнорування. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей або результатів без оформлення належного цитування. Дисертантка з усією відповідальністю дотрималася норм законодавства про авторське право і суміжні права. Дисертаційна робота Суворової Анастасії Олексіївни є завершеною, оригінальною, самостійно виконаною науковою працею, результати якої мають значення як для вітчизняної науки, так і практики судочинства.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

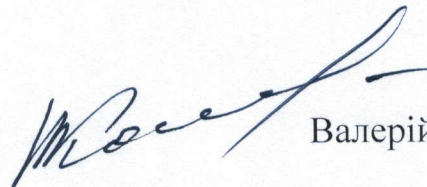
1. Дисертація Суворової Анастасії Олексіївни на тему «**Тактика проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку**», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням. У ній отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирізняються новизною в постановці і вирішенні проблем формування теоретичних положень і

практичних рекомендацій щодо тактики проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку.

2. Дисертація «**Тактика проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку**», за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (із змінами і доповненнями), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами і доповненнями) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її авторка – **Суворова Анастасія Олексіївна** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» за результатами прилюдного захисту.

Офіційний опонент –

Головний науковий співробітник
науково-організаційного центру
Національної академії СБ України
доктор юридичних наук, професор

Валерій КОЛЕСНИК

Підпис Колесника Валерія Аркадійовича засвідчую.

Учений секретар Національної академії
Служби безпеки України
кандидат юридичних наук, доцент

Андрій ПРОЗОРОВ